

УДК 377.8.016:821.161.2:371.333

**Формування професійної компетентності
студентів педагогічного коледжу
(науково-практична конференція
"Григор Тютюнник: соціальний аспект")**

Тамара Бабійчук,
кандидат педагогічних наук
м. Бердичів

У статті порушуються питання формування професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів шляхом участі їх у науково-практичній конференції. Автор представляє тези виступів студентів.

Ключові слова: науково-практична конференція, професійна компетентність, соціальний аспект, суб'єкт діяльності.

Перед українським суспільством поч. XXI ст. поставило чимало викликів у різних сферах, зокрема політичній, економічній, демографічній, екологічній, соціальній. Серед означених проблем соціальні сьогодні надзвичайно актуальні і потребують нагального розв'язання.

Для успішного вирішення питань соціального характеру необхідно, безперечно, використовувати різні ресурси, однак вирішальна роль належить насамперед людському фактору, зокрема соціальним педагогам.

Сьогодні суспільство висуває до молодих спеціалістів найголовнішу вимогу — бути професійно компетентними. Професійна компетентність соціального педагога, за О.Кравченко, *"об'єднує в собі складний зміст, який інтегрує професійні, соціально-педагогічні, соціально-психологічні, особистісні характеристики, забезпечує готовність і здатність фахівця виконувати соціально-педагогічні функції відповідно до існуючих стандартів і вимог суспільства"* [7].

Питаннями професійної компетентності, зокрема студентів педагогічних ВНЗ, два останні десятиріччя займалися такі українські і російські дослідники, як В.Адольф, Т.Алексєєнко, А.Баранніков, О.Безпалько, А.Бермус, І.Богданова, В.Болотов, Ю.Варданян, Н.Волкова, І.Вужина, М.Галагузова, Т.Жаровцева, Л.Завацька, І.Зверева, Е.Зеєр, І.Зимня, І.Зязюн, Д.Іванов, А.Капська, Е.Карпова, Н.Кічук, І.Колесникова, Л.Кондрашова, В.Краєвський, Н.Кузьміна, С.Литвиненко, А.Ліненко, А.Маркова, Л.Мітіна, Л.Міщик, А.Мудрик, Г.Нагорна, С.Пальчевський, О.Пехота, Е.Рогов, Є.Сахарчук, Н.Сейко, В.Сериков, В.Синенко, Г.Троцько, Л.Хомич, А.Хуторської, В.Чайка, О.Шпак, А.Щербаков та ін. [1, 3, 6, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16].

У багатьох працях вітчизняних і зарубіжних вчених розкрито важливі аспекти якісної підготовки як педагога в цілому, так і соціального педагога зокрема. Однак питання формування професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів шляхом участі їх у науково-практичній конференції не розроблялося.

Актуальність статті обумовлена пошуками нових шляхів формування професійної компетентності студентів педагогічних коледжів.

Аксіомою є те, що в майбутніх працівників соціальної сфери слід формувати вміння доцільно й оперативно використовувати теоретичні знання в конкретних

життєвих ситуаціях. Саме для цього юнаки і дівчата проходять практику, яка є складовою державного освітнього стандарту. Практика — це той місток між теоретичним навчанням соціальних педагогів та їхньою самостійною роботою в різноманітних установах соціальної сфери, який сприяє формуванню професійної компетентності.

Однак, на нашу думку, і цього сьогодні замало. Назріла потреба навчити студентів, по-перше, постійно і всюди бачити суб'єкти своєї діяльності; по-друге, ефективно використовувати сучасні форми і методи роботи з такими суб'єктами в конкретних ситуаціях.

Безперечно, сучасні досягнення соціальної педагогіки як науки сприяють вирішенню питань формування і розвитку професійної компетентності соціальних педагогів. М.Артимова визначає три рівні готовності (якості) випускника ВНЗ до виконання функціональних обов'язків, а саме: перший рівень, що передбачає елементарну готовність випускника ВНЗ до виконання посадових обов'язків; другий рівень — здійснення фахівцем роботи на функціональному рівні; третій — компетентнісний рівень готовності фахівця до високопродуктивної, креативної праці, де однією зі складових високої компетентності є його науково-дослідницька компетентність [2].

У соціальній педагогіці до активних методів навчання (за Р.Грановською) належить метод конкретних ситуацій, який розвиває здатність до аналізу професійних ситуацій і уміння формулювати завдання самостійно [5]. З огляду на це для формування професійної компетентності у студентів відділення соціальної педагогіки педагогічного коледжу доцільно запропонувати активну форму роботи — студентську науково-практичну конференцію.

Мета статті — звернути увагу на основні компоненти структури конференції, її завдання і представити можливі результати цієї форми роботи.

Студентська науково-практична конференція — це форма організації науково-дослідницької діяльності, де юні дослідники представляють і обговорюють свої роботи.

Структура конференції передбачає такі обов'язкові складові:

— Реєстрація учасників з роздачею програми конференції (із зазначенням черговості виступів).

— Відкриття та пленарне засідання з виступом організаторів конференції.

— Робота в секціях або участь у круглих столах із заслуховуванням виступів та подальшим їх обговоренням.

— Публікація збірника праць юних дослідників.

Мета студентських науково-практичних конференцій:

— Виявлення, розвиток та підтримка студентів, які мають інтерес до наукових пошуків.

— Створення умов для інтенсифікації творчої активності юнаків та дівчат, ініціативи; розвитку їх здібностей та нахилів до самостійної дослідницької діяльності, для презентації студентами власних робіт.

— Сприяння розвитку у студентів критичного мислення, інтересу до науково-дослідницької діяльності, навичок роботи з науковими джерелами.

— Оволодіння студентами вмінням аргументовано та послідовно викладати свої думки та відстоювати власну позицію перед аудиторією.

— Підвищення у молоді престижу знань, науки, інтелектуальної праці.

— Орієнтація студентства на майбутню професію.

— Формування професійної компетентності.

Основна мета конференції, присвяченої 80-річчю від дня народження Григора Тютюнника:

— Залучення юнаків і дівчат до активного читання творів Григора Тютюнника.

— Виховання у соціальних педагогів потреби постійно звертатися у своїй професійній діяльності до творчого доробку письменника.

Григор Тютюнник — надзвичайно талановитий, самотутній прозаїк; це письменник, якому боліли соціальні негаразди нашої держави. Саме на цьому наголошують відомі українські письменники. *"Як багато сказав! Який огром народної долі і випробувань народних окреслив!"* (Іван Дзюба). *"Його пекла і мучила судьба кожної людини, про яку він писав"* (Дмитро Павличко). *"Душа боліла чужими болями, ті болі не відпускали, душа кричала"* (Євген Гуцало). *"Коли думаєш про Григора Тютюнника, з'являється спокуса зрівняти його життя в літературі саме з болідом. Іяскравість, і короткочасність, і навіть оте дивне співзвуччя: болід — боліти — біль"* (Павло Загребельний). *"Григор Тютюнник при-йшов до читачів своїх чесно, надійно, надовго. Прийшов, щоб не розлучатися"* (Олесь Гончар) [4].

Сам письменник, 80-річчя від дня народження якого відзначалося 5 грудня 2011 року, про себе так писав: *"З любові і муки народжується письменник — іншого шляху в нього нема. Мало — бачити. Мало — розуміти. Треба любити. Немає загадки таланту. Є вічна загадка любові"*.

На наше переконання, художні твори Григора Тютюнника слід розглядати не тільки в аспекті філологічному, а й в аспектах історичному, психологічному, політичному, правовому, екологічному тощо.

Художні твори Григора Тютюнника є універсальним матеріалом насамперед для аналізу питань, які розглядає соціальна педагогіка. Григор Тютюнник написав такі твори, в яких багато загадок, спостережень, які стосуються різних сфер людського життя, зокрема і життя суспільства, навіть людства в цілому. Отож майбутні соціальні педагоги, звертаючись до творів Григора Тютюнника, можуть аналізувати героїв його оповідань і повістей як суб'єктів власної діяльності.

Етапи підготовки і проведення конференції "Григор Тютюнник: соціальний аспект":

— Оголошення про конференцію, робота викладачів з потенційними виступаючими.

— Визначення тем повідомлень (узгоджено з

виступаючими), вироблення регламенту, консультування виступаючих, перевірка текстів виступів.

— Запрошення гостей і слухачів, облаштування зали, підготовка друкованих матеріалів (обов'язково — програми конференції і збірника виступів).

— Проведення конференції.

— Рефлексія. Осмислення значення конференції для зростання рівня професійної компетентності соціальних педагогів.

— Моральне і матеріальне заохочення студентів (грамоти, фотографування, книги, квитанції на передплату періодичних видань тощо), популяризація їх наукових пошуків.

Література

1. Алексєєнко Т. Ф. Зміст і напрями соціально-педагогічної діяльності / Т.Ф.Алексєєнко // Соціальна педагогіка: теорія і технології : підручник / за ред. І.Д. Зверєвої. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 208 с.

2. Артьмова М. Г., Архіандрит Віктор (В. В. Бєдь). Компетентнісний підхід в системі вищої освіти як пріоритет її модернізації у вищому навчальному закладі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kau.com.ua>.

3. Богданова І.М. Соціальна педагогіка: навч. пос. / І.М. Богданова. — К.: Знання, 2008. — 343 с.

4. Вічна загадка любові: Літ.спадщина Григора Тютюнника, спогади про письменника / Упоряд. та прим. А.Шевченка. — К.: Рад.письменник, 1988. — 494 с.

5. Грановская Р.М. Элементы практической психологии / Р.М.Грановская. — Л.: Издательство Ленинградского университета, 1988. — 560 с.

6. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога: навчальний посібник для ВНЗ / Л. М. Завацька. — К.: Видавничий Дім "Слово", 2008. — 240 с.

7. Кравченко О.О.Професійна компетентність соціального педагога [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.

8. Маркова А. К. Психология профессионализма / А.К.Маркова. — М., 1996. — 312 с.

9. Міщик Л. І. Соціальна педагогіка : навч. посібник / Л. І. Міщик. — К.: ІЗМН, 1997. — 140 с.

10. Мороз Л.З. Григор Тютюнник: Нарис життя і творчості / Л.З.Мороз. — К.: Дніпро, 1997. — 207 с.

11. Мудрик А. В. Социальная педагогика / А. В.Мудрик. — М.: Академия, 2006. — 184 с.

12. Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка / С. С Пальчевський. — К.; 2005. — 560 с.

13. Словник-довідник для соціальних працівників та соціальних педагогів / За ред. А.Й.Капської, І.М.Пінчук, С.В. Толстоухової. — К.: УДЦССМ, 2000. — 234 с.

14. Соціальна педагогіка: Підручник / За ред. Капської А.Й. /А.Й.Капська. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 486 с.

15. Соціальна робота в Україні: Навч. посібник / І.Д. Зверєва, О.В. Безпалько, С.Я.Харченко та ін.; За заг. ред. І.Д. Зверєвої, Г.М. Лактіонової. — К.: Центр навчальної літератури, 2004. — 256 с.

16. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / За заг. ред. проф. І.Д. Зверєвої / І.Д.Зверєва — К.: Центр навчальної літератури, 2008. — 336 с.

Додатки (тези виступів студентів)

Авторитет учителя-наставника (на прикладі оповідання "Смерть кавалера")

Авторитет педагога — необхідна умова успішного навчання і виховання.

Авторитет, як наголошує М.Ярмаченко, зумовлюється загально визнаними позитивними якостями: відповідальністю, ерудованістю, великодушністю, справедливістю, принциповістю, оптимізмом, щирістю,

високими суспільними ідеалами, громадянськістю, педагогічною майстерністю.

Саме такий авторитет — справжній, а не фальшивий — має замполіт Валерій Максимович, Герой Радянського Союзу, якого ремісники дуже люблять і з яким пов'язують краще соціальне забезпечення (одяг, харчування).

Автор показує, як хлопчики (сироти і напівсироти) тягнуться до цієї мужньої, простої, уважної, доброї людини, намагаються бути схожими на свого "кавалера". Так, Їгорко Човновий тільки й розповідає матері, що про Валерія Максимовича. Хлопчик неймовірно гордий, коли замполіт звертає на нього увагу, виокремлює з-поміж інших; хлопчик починає ще більше старатися у навчанні.

Дія в оповіданні "Смерть кавалера" відбувається в перший повоєнний рік. Невдоволені поганим харчуванням, учні ремісничого училища, діти полеглих фронтників, відмовилися їсти на знак протесту проти тих, хто їх обкрадає. На захист знедолених учнів виступив, що було закономірним, і Валерій Максимович.

Однак коли директором-сталіністом голодний бунт дітей був розцінений як політична диверсія, то замполіт зрадив учнів. Цей чоловік, який на війні не раз зустрічався зі смертю і не пасував, тепер злякався за свою шкуру. Рятуючи себе, він соромить малих сиріт, які "грають на руку наших ворогів". Врешті замполіт повторює всі несусвітні звинувачення директора, що закінчується виключенням з училища усіх непокірних, передусім тих, хто має власну гідність.

Добрий і совісний Їгорко Човновий бачить не одного, а двох Валеріїв Максимовичів. Хлопчик навіть не припускає думки, що замполіт його поверне в училище, він навідріз відмовляється прийняти руку допомоги такого підлого чоловіка, зрадника і перевертня.

Отож, як бачимо, наставник може легко втратити авторитет, а от повернути повагу і довіру практично неможливо. Педагог повинен берегти свій авторитет.

Василенко Катерина

Соціально-культурні цінності молоді (на прикладі оповідання "Іван Срібний")

Цінності відіграють важливу роль як у житті суспільства, так і окремої людини. Вони визначають сенс, стратегію цілеспрямованої діяльності і тим самим регулюють соціальні взаємодії, спонукаючи до діяльності.

Роздумами про сучасну молодь (події відбуваються в 60-і роки ХХ століття), про ті цінності, що їх сповідують молоді люди, перейнято оповідання "Іван Срібний". Головний герой — це недавно (три тижні тому) демобілізований моряк, який працює на заводі. Цей молодий робітник має почуття власної гідності (він не побоявся помірятися силою з трьома молодиками, які його принизили). І водночас він добрий (намагається своїм кривдникам не завдати фізичного болю).

Сильний фізично, Іван, щоб не знімали чотирьох гостей з весілля (так нахвалявся начальник депо), вночі сам розвантажує вагон із сирими п'ятиметровими дошками (50 тонн). Цим самим хлопець рятує депо від великого штрафу (600 карбованців). За цю каторжну працю начальство йому нічого не заплатило, хоч напередодні було обіцяно багато. Однак Іван не жалкує, що вчинив саме так. Робити добро іншим — це його сутність.

Сьогодні, на жаль, серед молоді небагато таких, як Іван Срібний. Сучасна молодь сповідує псевдоцінності. Так, наприклад, у ставленні до культури переважає споживання над творчістю.

У частини молоді нівелюються поняття добра, відповідальності, честі, гідності, совісті, співчуття, зростає значущість індивідуальних цінностей з егоїстичною їх спрямованістю. Прикро, що зникає така цінність, як прагнення бути потрібним людям, суспільству. Занепокоєність викликає аморальність і правовий нігілізм, а також мімікрія, тобто не стільки корекція, як зрада колишніх поглядів, норм поведінки, ціннісних орієнтацій на угоду новим ситуаціям, взаємостосункам (часто сумнівним).

Можливо, таке культивування псевдоцінностей пояснюється невпевненістю у завтрашньому дні, відчуттям власної непотрібності.

Слід допомогти сучасній молоді об'єктивно оцінювати власні цінності.

Дзюняк Іванна

Роль батьківського авторитету у вихованні дитини (на прикладі оповідання "Поминали Маркіяна")

Виховання в сім'ї ґрунтується передусім на авторитеті батьків, оскільки для дитини перших років життя, за словами А. Макаренка, він не вимагає ніяких доказів, приймається дитиною як безсумнівна справедливість старшого, як його сила і цінність.

Авторитет батька забезпечується його знаннями, уміннями, досвідом, зрілістю переконань, моральними якостями, але тільки не зверхністю, поблажливістю, жорстокістю. На перший погляд, Маркіян повинен бути авторитетним батьком, адже він георгіївський кавалер, був поранений під час Першої світової війни, в мирний час чоловік безкомпромісний (про що нагадує на похороні голова сільради), любить порядок (улюблений вислів — "порядок треба знати"), чесний (сторожуючи у заготзерні голодного післявоєнного року, він іншим не дав вкрасти і сам зернини не взяв), має повагу серед обласного начальства (його возили в Полтаву на зліт, добре годували, розважали, дали переночувати в готелі, навіть запросили виступити).

Однак Маркіян — це тип такого батька, якого ніхто за життя не любив ("ні жінка, зморена Маркіяновими стусанами, ні родичі, ні односельці, ба навіть діти, що тільки й зазнали від батька якоїсь витрішкатої, часто-густо безпричинної лайки та образливих, завжди неочікуваних ляпасів або ж палиці навкидя"). Діти не люблять свого батька і бояться його. Чи тільки не люблять за бійки і лихі слова? Не тільки.

Маркіян закомплексований (повертаючись з армії, на одному чоботі носить шпору, а на другому — решітку, щоб кінь не пошкодив ногу; і хоча коня немає та й фронту теж, однак Маркіян не може порушувати статут навіть тоді, коли його ніхто не контролює; і взагалі це виглядає безглуздо, комічно). З'ясується і суть "подвигу", за який Маркіян став орденоносцем (чоловік під час обстрілу поліз на бруствер і, по-рабськи прислужуючись, подав вогню неврівноваженому командирі — прапорщику). Поступово, але неухильно стверджується думка: щось негаразд з Маркіяновими чеснотами, очевидно, перед читачами — справжній самодур.

Страшна і бридка сцена, коли Маркіян примушує голодних односельців, в тому числі і дружину, роззуватися, щоб витрусити ті зернята, які набралися за халяви, щоб не могли люди принести додому дітям хліб. Закономірно, що діти соромляться Маркіяна, в душі його зневажають.

Деспотичний, агресивний батько-диктатор паралізує волю дітей, знижує їх самооцінку, що є небезпечним для соціального здоров'я Маркіянових дітей зокрема і суспільства в цілому.

Кирилюк Дмитро

Аналіз соціокультурного середовища (на прикладі оповідання "Оддавали Катрю")

Соціокультурне середовище — це створений людством духовний світ, що охоплює національні, соціальні, економічні, політичні та інші суспільні відносини і вироблені людством протягом всієї історії духовні та культурні цінності, які впливають на людей, формують їхній світогляд, зокрема обумовлюють поведінку в сфері взаємовідносин з навколишнім середовищем.

Григор Тютюнник в оповіданні "Оддавали Катрю" розповідає про фізичне і духовне вимирання українського села, тобто про деформацію і зникнення такого соціокультурного середовища, яке було традиційним для України і налічувало щонайменше тисячу років.

Масова міграція (50—60-і роки ХХ ст.) в Україні, як відомо, була спричинена не тільки пошуками сільською молоддю легшого життя, легшої роботи (на відміну від важкої, сільської), а й бажанням жити відносно вільно (не на колгоспній каторзі), мати можливість задовольнити культурні й освітні потреби тощо. Цей процес витоку з села молоді заохочувався урядом, адже в подальшому передбачав денационалізацію, асиміляцію молодих українців, нівеляцію їх душ, зречення народних традицій, історичної пам'яті.

Дія відбувається на хуторі. Троє дочок Степана Безверхого (справжні красуні) виїхали з села, щоб не повернутися більше на батьківські пороги. Одна — в Сибір, друга — на цілину, а найменша Катря — на Донбас. Двоє старших зрідка навідуються до батьків, інколи озиваються коротким листом, зв'язки між поколіннями, як бачимо, слабшають; дочки призабули вже й рідну мову. Онукам хутірське життя теж чуже.

У селі немає умов для гідного життя молоді. Робота здебільшого фізична, малооплачувана, переважно сезонна, осередки культури відсутні, зокрема немає школи. Правда, в селі є лавка (магазинчик, де продають "на три кіла пшона півкіла розталих конхветів у загрузку"), клуб (він завжди пустує). Люди пиячать, сваряться за межі, підлещуються до начальства.

Хлопці не повертаються додому після служби в армії, відповідно дівчата не мають шансу вийти заміж.

Письменнику боляче за село, яке завжди було оберегом української душі. Автор наголошує, що все ще можна поправити: люди працелюбні, доброзичливі, поетичні. Саме пісня, яку співають гості на Катриному весіллі, свідчить про поки ще не до кінця втрачений зв'язок між поколіннями, про злагоду між односельчанами, про перевагу духовного над матеріальним, про можливість відродження такого соціокультурного середовища, в якому людині буде комфортно, де вона може зреалізуватися як особистість.

Гензель Ірина

Кохання як першооснова сім'ї: соціальний аспект (на прикладі оповідань "Печена картопля" і "Холодна м'ята")

Як відомо, державна молодіжна політика України реалізується в різних сферах життєдіяльності молоді (соціально-економічній, соціально-політичній, у галузі освіти і культури, стосовно молодіжних організацій тощо). Виокремимо види державної допомоги молоді в соціально-побутовій сфері: це стимулювання дітнародження; заходи, що забезпечують гарантований прожитковий рівень; система пільгового кредитування; підтримка соціально незахищених категорій молоді.

На жаль, не передбачена допомога у створенні сім'ї. Поза увагою залишаються завдання формування в молоді розуміння кохання як першооснови сім'ї.

Вирішенням цього питання не переймається жоден соціальний інститут. Цілком очевидно, що сім'я, в якій немає кохання, зрештою, є соціально небезпечною.

Сучасну молодь, на наш погляд, передусім слід навчати розуміти сімейні цінності, з яких найпершою є кохання. Так, в Андрія, колишнього морського офіцера, сім'я не склалася, адже в ній немає кохання (оповідання "Холодна м'ята"). Андрія щомиті зневажають тестьа і дружина за те, що став трактористом. Клава, як з'ясувалося, любила і раніше не свого чоловіка, а його офіцерські погони і веселу матроську вдачу. Андрій зненавидів родину, вона стала йому осоружною. Саме тому молодий чоловік потягнувся до Лесі, з якою в нього багато спільного, насамперед — залюбленість у землю, в усяке зело, що на ній проростає.

Про складність створення родини йдеться і в оповіданні "Печена картопля". Справді, де шукати відповідь на питання: чому "гарна собою і до роботи щира" 24-літня Палажечка не може знайти собі пару, адже дівчина не тільки прагне взаємного кохання і вміє кохати (яке довірливо-чисте її почуття до Тимохи)? Чому в ім'я майбутньої сім'ї Палажечка свідомо руйнує себе як особистість, постійно вдаючи з себе молодшу? Хто є причиною неймовірних страждань дівчини (з неї глузують молодші дівчата, Палажечка замикається в собі і плаче).

Відповідь лежить на поверхні, сам автор її озвучує так: у селі немає хлопців, оскільки після служби в армії юнаки подаються на Донбас чи в місто на заводи. Село вмирає через різні чинники, зокрема і через недолугу державну демографічну політику, переконують Тютюнник.

Мендрик Олена

Соціальна робота з людьми з особливими потребами (на прикладі оповідання "Чудасія")

Соціальна робота з людьми з особливими потребами повинна бути спрямована на те, щоб адаптувати людину, яка має проблему, до життя в суспільстві.

Як правило, у цивілізованих правових державах люди з особливими потребами сприймаються як рівні члени суспільства, ресурси розподіляються таким чином, щоб допомогти цим громадянам повноцінно жити в соціумі. Наприклад, з державних ресурсів виділяються кошти для забезпечення людей з особливими потребами житлом, харчуванням, медичним обслуговуванням, є пільги щодо оподаткування. Послуги соціальних служб для таких людей є безкоштовними.

Однак в СРСР, справедливо зауважує Григор Тютюнник, соціальна робота з людьми з особливими потребами завжди проводилася формально. Таке байдуже ставлення держава демонструвала навіть до інвалідів війни.

Так, інвалід війни (йому ногу відбило "по саму ріпку") Мусій Приходько, сторож артілі "Вперед", просить у колгоспного начальства так мало: яку-небудь миршаву конячку (чоловік би її випестував), щоб їздити нею на роботу (важко добиратися до табору восени, як уперіщать дощі). У Мусія поламався старий протез, а новий незугарний: дуже вже важкий. Однак голова колгоспу відмовляє, навіть глузує: "Ти, — каже, — не ісключення, щоб на дрожжах гойдакати. Он Симін Діжечка теж без ноги і ходити йому далі, ніж тобі, а не коверзує". Кривдить Мусія (чоловік пережив три війни і три голодовки) пикатий бездушний чиновник, який має машини, хоч і не був на війні, тобто блага у цього пристосуванця незаконні.

Тоді Мусій вирішує шукати захисту в райсобезі: написав, що просить мотоцикл. Начальник Хекало (односельчанин Мусія, якесь непутне, що теж "в руках ружа не тримало") заходився тягати літню людину на комісії.

Після постійних Мусієвих нагадувань в районі спромоглися на лист-відмову: "Машина вам, товаришу Приходько, пишуть, не показана, с'язі з тим, що кульша на два сантиметри довша, ніж треба. Треба п'ятнадцять, а у вас — сімнадцять". Як бачимо, з ветерана війни, інваліда І групи безкарно знущаються ті, хто повинен насправді опікуватися чоловіком. Мусій реагує на таке звинувачення (мовляв, усе законно, Мусію) до болю щемно: "Так що ж, мені оті два сантиметри надрубати, чи як?"

У відчаї Мусій пише лист до командарма, щоб той настрахав місцеве начальство — голову колгоспу і начальника райсобезу. Чи дійде лист до адресата, чи не виявиться командарм схожим на голову колгоспу і начальника райсобезу — про це читач мусить думати сам. Одне ясно: немає майбутнього у держави, яка так знущається із заслуженої людини, героя, що кров проливав за Вітчизну.

Городня Анна

Проблеми людей похилого віку (на прикладі оповідань "Бовкун" і "Вуточка")

Рівень уваги до людей похилого віку — важливий індикатор людських рис і рівня цивілізованості всього суспільства.

Сьогодні перед нашою державою та її інститутами стоять надзвичайно важливі завдання, з-поміж яких — гідне життя осіб похилого віку, створення умов для реалізації їх творчого і трудового потенціалу; забезпечення активного дозвілля; удосконалення системи соціального забезпечення осіб похилого віку; гарантованого рівня безкоштовної кваліфікованої медичної допомоги, доступності сучасних засобів діагностики, профілактики, лікування та реабілітації для осіб похилого віку з малозабезпечених верств населення. Однак ще є завдання, про які повинен пам'ятати кожен громадянин, — виховання дітей та молоді у дусі поваги до громадян похилого віку та їх заслуг перед суспільством; виховання почуття відповідальності у дітей за долю літніх батьків.

Стара сліпа мати (оповідання "Вуточка") даремно роками чекає синів, наївно вірячи в їхню державну зайнятість, виправдовуючи їхню байдужість (Вуточка за десятки років так і не бачила ніколи своїх внуків, невісток). Сини насправді нишком зреклися матері, не відчують відповідальності за неї, забувають про свій обов'язок — опікуватися немічною, рідною по крові людиною.

У людей похилого віку багато проблем. Проблемами є і мізерна пенсія, і здоров'я (соматичні захворювання, побутовий травматизм, сенсорні порушення, психічні захворювання). Слід говорити про психічні розлади (фобії), які переживає Свирид Хорошун.

Був скосар Свирид Хорошун "у роботі — віл, у пораді — мудрець, у компанії — співака та веселун" (оповідання "Бовкун"). Жив одинаком, тому радо роздавав добро "путнію" людям, ніколи не переймався копійкою. А потім, по виході на пенсію, зробився таким скупим, що й не передати! Цілий день за чимось полює, все складає, зносить до хліва, до погребя, комори і хати. Підозрілий став до всіх, особливо до племінниці, яка його підгодовувала, не помічав, що односельчани жаліють його, сміються або й слово глузливе скажуть. Згодом став Свирид продавати у місті, гроші складати. А ще зробив потаємний сховок: зсипав туди "три центнери пшениці, лантух обім'ятої кукурудзи, кілька горщиків квасолі, торбу сушених ягід — словом, те, що довго зберігається". Свирид наче ждав "чорного дня" (пам'ятав дід про голодовку), щоб покепкувати над забудьками.

Отож, контактуючи з людьми похилого віку, кожен повинен пам'ятати, що ці люди у своїй більшості мають страхи. Тільки з'ясувавши причини фобій, можна конкретно допомогти людині.

Мошинська Анастасія

Менталітет українців як ґрунт для волонтерства (на прикладі повісті "Климко")

Соціальна робота передбачає волонтерство, тобто безкорисну допомогу немічним, обездоленим, хворим, людям з особливими потребами.

Волонтер — це людина, яка на добровільних засадах допомагає іншим.

І хоча волонтерство як суспільний рух співвідносять навіть із самаритянами, а офіційно роком появи волонтерства у світі називають 1859 рік, можна говорити про милосердя і доброту як характерні риси українців, як складову українського менталітету.

Менталітет (від лат. mental — розум, розумовий) внутрішній, інтелектуальний світ індивіда, його духовність, характерний для особистості спосіб мислення, світосприйняття.

Українці, як свідчать історичні факти, зокрема спогади іноземців-мандрівників, вирізнялися своїм менталітетом. Це люди привітні, щирі, гостинні, добрі. Українці завжди жили за законами народної моралі, ділилися останнім, безкорисно допомагали сиротам, немічним, убогим.

Повість "Климко" Григора Тютюнника є переконливим тому підтвердженням. Дія твору відбувається в одному з окупованих українських містечок під час Другої світової війни. Підлітки Климко і Зульфат починають допомагати своїй учительці Наталії Миколаївні, яка потерпає від голоду з дитиною-немовлям. Хлопці запрошують учительку до себе, переносять її речі, віднаходять для дитини колиску, роздобувають молоко. Врешті, щоб добути сіль, за яку можна буде потім на базарі виміняти продукти, зважається Климко на небезпечну більш як 200-кілометрову подорож у Слов'янськ. Творячи до останнього добро (Климко рятує на базарі під час облави невідому дівчину, а на залізничній колії полоненого-втікача), хлопець гине.

Образ Климка і його ровесника Зульфата автор змальовує напрочуд привабливо, постійно наголошуючи на їх активній позиції, гуманізмі, доброті. Я вважаю, що саме такими і повинні бути сьгоднішні волонтери.

Волонтер, на мою думку, — це насамперед стан душі людини, яка готова творити добро, не вимагаючи нічого взаємін. Праця волонтерів надзвичайно потрібна та корисна не лише для тих, кому волонтери допомагають, а й для самих волонтерів, адже участь у волонтерстві допомагає людині зреалізувати свої потреби.

Мельникова Марія

Обдаровані діти — майбутнє нації (на прикладі оповідання "Дивак")

Яку дитину можна назвати обдарованою? Це дитина, яка вирізняється яскравими, очевидними, інколи визначними досягненнями або має внутрішні задатки для таких досягнень у певному виді діяльності.

Один із дослідників проблем обдарованості дітей В.Юркевич стверджує, що таким дітям необхідне особливе виховання, спеціальні індивідуальні навчальні програми, спеціально підготовлені вчителі, спеціальні школи. Доктор медичних наук Е.М. Каструбін вважає за необхідне розробку і введення в усіх школах обов'язкової програми розвитку образного мислення.

Першокласник Олесь (оповідання "Дивак") не схожий на інших. Його обдарованість — творча, що вияв-

ляється в нестандартному баченні світу і нешаблонно-мисленні. Це дуже вразлива дитина з тонко організованою психікою. Усе доквілля він оживлює.

Так, він любить зиму (йому подобається робити перші протопти в заметах, знімати снігові очіпки з кілків у тинах, малювати на снігу всяку всячину), він слухає дятла (називає цього трудівника дроворубом), просить хлопців, щоб ті не псували молодий лід; уболює за маленьку плітчку, на яку під льодом накидається щука; уявляє себе в хатці під кущем водяної папороті, де розмовляє з карасиком; він жаліє стару сосну, трамбує коло неї сніг, щоб не впала; не хоче малювати перегнійного горщечка, а малює дятла; заступається за коней, яких дід хлює батогом (хлопчик підбиває дідову руку).

Як бачимо, в нього розвинуті увага, спостережливість, доброта, замилювання світом. Ровесники байдужі до нього, можуть навіть побити, а можуть і пригостити дивака пирогом; дорослі односельчани співчують Олесевій матері.

Близькі люди також не розуміють Олеся і водночас жаліють його, прагнуть допомогти йому стати таким, як усі. "Тут, на землі, не бити не можна. Тут не ти, так тебе одрепають, ще й плакати не дадуть", — так повчає Олеся рідний дід, бажаючи, звичайно ж, дитині добра, щоб у житті внука не затоптали. І тільки мати оберігає сина, розказує йому на ніч улюблену казочку про Івасика-Телесика. Однак і вона сумує, що в неї дивна, не схожа на інших дитина.

Школа не розвиває учня, адже орієнтується на середньостатистичного вихованця; педагоги не здійснюють індивідуальний підхід до дитини, більше того — наказують двійкою.

Отож на прикладі Олеся бачимо, що ніхто не виявив у нього творчих здібностей і не здійснив їх педагогічну корекцію; не допоміг скласти програму саморозвитку тощо. Як бачимо, обдаровані діти в нашій країні занедбані, вони скоріше ізгої, тобто потенційно становлять групу ризику. Ми повинні знати, що саме обдаровані діти в усіх державах — це запорука процвітання країн, це забезпечення майбутнього усіх громадян.

Проблеми обдарованої дитини сьогодні актуальні. На наш погляд, вони можуть бути частково вирішені за умови особистісно зорієнтованого підходу в навчанні, вихованні, розвитку дитини.

Шмарина Вікторія

Модель взаємовідносин у колективі (на прикладі повісті "Вогник далеко в степу")

Колектив — це сукупність людей, об'єднаних спільною діяльністю, спільними інтересами.

Безперечно, слід говорити про проблеми колективу: поведінки, згуртованості, прийняття колективного рішення. На наш погляд, найголовніша проблема — це проблема лідера, керівника. Саме від нього залежить доля всіх членів колективу. Оптимальний, найбільш ефективний стиль керівництва — демократичний. На прикладі повісті "Вогник далеко в степу" простежимо, як формувався колектив і в чому полягала визначальна роль керівника.

В статье поднимаются вопросы формирования профессиональной компетентности будущих социальных педагогов путем участия их в научно-практической конференции. Автор предоставляет тезисы выступлений студентов.

Ключевые слова: научно-практическая конференция, профессиональная компетентность, социальный аспект, субъект деятельности.

The article deals with the question of professional competence formation of future social educators through the participation at the scientific conference. The author presents the thesis of student conference participation.

Key words: scientific conference, professional competence, social aspect, an activity subject.

Дія у творі відбувається в першій післявоєнний рік. У ремісничому училищі п'ята група (бідова) — це 15-річні хлопці (23 дитбудинківські і 7 сільських). Конфліктів поки що немає, однак дитбудинківські поводять себе зверхньо (їх же більше), так що сільським хлопцям незатишно.

Проте все змінюється, група стає справжнім колективом, коли з'являється майстер — зовні непоказний, маленький, сутулий, кумедний, старенький (дідуся, що дріботить за директором).

Варто наголосити на першому сприйнятті учнями свого наставника. Знаючи, що перше враження учнів не на користь майстра, а саме від першої зустрічі багато в чому залежить успіх взаємовідносин у колективі, директор сам представляє наставника ("майстер Федір Демидович Сніп — слюсар-інструментальник найвищого розряду, окрім того, він ще й слюсар-лекальщик, тобто вміє робити з металу все: від молотка до найдрібнішого годинникового механізму, під час війни майстер — слюсар-зброяр, робив для фронту кулемети"). Отож, як бачимо, колектив сам по собі не формується. Роль директора училища у формуванні колективу безперечно. Директор, представляючи майстра, ставить перед ремісниками вимогу: шанувати свого вчителя і за золоті руки, і за похилий вік, називає майстра батьком для учнів.

Майстер Сніп не відділяє себе від групи. Так, він їсть разом з групою, жартує (що подобалося хлопцям, вони навіть хизуються цим перед іншими групами). Майстер оберігає учнів: завбачливо рве подорожник (знає, що на першій практиці у хлопців з'являться садна і синці). Учні тягнуться до майстра, як до батька.

Показова перша практика учнів, під час якої, власне, і формується колектив. Федір Демидович кожного підводить до верстаків — кого до вищого, а кого — і до найнижчого. Майстер одразу реагує на порушення дисципліни. Однак хлопців найбільше вразило пояснення Федора Демидовича — не просто чітке і зрозуміле, а захоплююче: майстер сяє, коли розповідає. Федір Демидович у процесі роботи підходить до кожного, показує, як рубати гільзи, "щоб залізо було, як аркуш паперу". Учні так захоплено працюють, що забувають про обід.

Федір Демидович розуміє, як важливо хлопцям з побитими руками негайно показати результати їхньої праці, тому домагається, щоб на позачерговій спеціально зібраній лінійці учнів його групи похвалили перед усім училищем за добре зроблену лопату і захопили: видали комбінезони. Уже перша практика, як бачимо, усіх здружила. Хлопці радіють, відчують духовну спорідненість: "їли вперше за ці п'ять днів навчання мирно, не гиркалися, якщо хтось там комусь підбив ненароком ложку чи зачепив ногою під столом".

Отже серцем колективу стає наставник, якого поважають за професіоналізм, людяність, справедливість, організаторські здібності.

Взаємовідносини в колективі, завдяки йому, побудовані на рівності, справедливості, повазі, відповідальності один за одного.

Оксаніч Катерина